

เปรียบเทียบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิค
สถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง สำหรับนักเรียนออทิสติก
ที่ได้รับการวินิจฉัยจากโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง

ช่อทิพย์ พัฒนวงศ์ปราการ*

ธงชัย สมบูรณ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องเปรียบเทียบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิค
สถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง สำหรับนักเรียนออทิสติกที่ได้รับการวินิจฉัยจาก
โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติก ระดับชั้นประถม-ศึกษา ระหว่างก่อนและหลังการ
เรียน ที่ใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและ
สถานการณ์จริง กรณีศึกษา คือ เด็กออทิสติกอายุ 13 ปี จำนวน 1 คน เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive
Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
2) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) 3) แบบประเมินทักษะการเลือกซื้อของ โดยให้กรณีศึกษาเรียน
โดยใช้เวลาทดลองแผนการสอนเฉพาะบุคคลแผนละ 50 นาที วันจันทร์-ศุกร์ รวมระยะเวลาที่ใช้ใน
การทดลองทั้งหมด 4 สัปดาห์ ครั้งละ 50 นาที

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนา เอกจิตวิทยาการศึกษาพิเศษ
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำวิชาพื้นฐานการศึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การตรวจให้คะแนนที่ได้ ก่อน และหลังการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้คำร้อยละ และนำผลที่ได้มามาแสดงเป็นตาราง และแผนภูมิต่อไป

ผลการศึกษาพบว่า

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จริงสูงกว่าสถานการณ์จำลอง

บทนำ

ออทิสติก เป็นกลุ่มอาการที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรม ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่วัยแรก ๆ ของชีวิต ตั้งแต่วัยทารก ถึง 3 ปี ขึ้นอยู่กับการสังเกตของผู้ปกครอง แม้ว่าจะยังไม่อาจสรุปสาเหตุได้แน่ชัด แต่ก็พบว่า กลุ่มอาการดังกล่าวมีความผิดปกติทางสมอง ทำให้เกิดพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษา การสื่อสาร การเข้าใจภาษา ทั้งมีความผิดปกติด้านอารมณ์ การสนใจบุคคลอื่น และมีความผิดปกติทางพฤติกรรม เช่น การทำอะไรรู้อ้อ ๆ การกรีดร้อง การชนผิดปกติ ปัญหาของเด็กออทิสติก คือ ความล่าช้าในเรื่องพัฒนาการทางภาษาและสังคม เพราะเด็กกลุ่มนี้มักแยกตัวเอง ไม่สนใจโลกภายนอก (ศรียา นิยมธรรม, 2555, หน้า 12)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ในมาตราที่ 22 มาตรา 24 และมาตรา 25 ที่มุ่งให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความรอบรู้รวมทั้งมีการจัดการ

เรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกเวลาและทุกสถานที่การสอนทักษะชีวิตในการดำรงชีวิตนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่มีข้อจำกัดในด้านความเข้าใจด้านนามธรรม การเชื่อมโยง หาเหตุและผล การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning) นับว่าเป็นแนวทางที่ดี

การหาวิธีการสอนและจัดสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอน การสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำข้อมูลความรู้มาใช้ในชีวิตจริงได้ (generalization) ควรเน้นสิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยให้เด็กเหล่านี้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น รวมถึงเนื้อหาหลักสูตรที่ควรครอบคลุมถึงทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน การดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน (activity of daily living training) เช่น ทักษะการดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคล การซื้อสิ่งของ การอ่านป้ายประกาศ หรือโฆษณา ฉลากยา (ผดุง อารยะวิญญู, 2543, หน้า 45) การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ระดับสติปัญญา เนื้อหาหลักสูตร ตลอดจนวิธีการสอนซึ่งควรสอนเฉพาะเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มุ่งเน้นนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและมีทักษะการพึ่งตนเองในชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาอย่างแท้จริง (Polloway, Patton, Smith, & Roderique, 1991)

จากข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษา ระหว่างก่อนและหลังการเรียนที่ใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษา ระหว่างก่อนและหลังการเรียน ที่ใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง

ขอบเขตของการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ เด็กออทิสติกอายุ 10-13 ปี จำนวน 5 คน ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเรียนร่วม ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในชั้นเรียนปกติบางเวลาในปีการศึกษา 2561

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ เด็กออทิสติกอายุ 13 ปี จำนวน 1 คน ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แห่งหนึ่ง ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนเรียนร่วม ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในชั้นเรียนปกติบางเวลาใน ปีการศึกษา 2561 เลือกโดยวิธีเจาะจง (purposive sampling) โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นเด็กที่แพทย์ระบุว่า เป็นบุคคลออทิสติก
2. ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมการศึกษา
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กออทิสติกที่มี การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเด็กออทิสติก
2. สามารถนำผลของการศึกษาค้นคว้าสามารถใช้เป็นแนวทางในการนำวิธีการสอนผ่านสถานการณ์จริง ไปขยายผลเพื่อใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ปกครอง ครู การศึกษาพิเศษและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนออทิสติก การพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ หรือเด็กที่มีความบกพร่องด้านอื่น ๆ ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
2. แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) สำหรับนักเรียนออทิสติก ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการเลือกซื้อของ โดยเปรียบเทียบระหว่าง การใช้เทคนิคสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง จำนวน 5 แผน โดยใช้เวลาในการฝึกวันละ 50 นาที วันจันทร์ถึงวันศุกร์
3. แบบประเมินทักษะการเลือกซื้อของ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษารุ่นนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาทดลองแผนการสอนเฉพาะบุคคลแผนละ 50 นาที วันจันทร์-ศุกร์ รวมระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองทั้งหมด 4 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเก็บข้อมูลความสามารถก่อนการทดลอง ผู้ศึกษาพากรณีศึกษาไปซื้อขนมในร้านขายของในโรงเรียนที่กรณีศึกษาอยู่ โดยผู้ศึกษาจะเป็นผู้สังเกตและประเมินพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อของของกรณีศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลความสามารถก่อนการทดลองเพื่อให้ทราบว่า กรณีศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านทักษะการเลือกซื้อของ รวมทั้งการพูดคุยสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ปกครองด้วย
2. ขั้นฝึก
 - 2.1 ผู้ศึกษาลงมือดำเนินการสอนเองโดยใช้เวลาในการสอนสัปดาห์ละ 5 วัน คือ เวลา 09.30 น. - 10.10 น.
 - 2.2 ผู้ศึกษาดำเนินการสอนตามแผนการเฉพาะบุคคลที่สร้างไว้โดยเริ่มจาก แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ไปจนถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ซึ่งแผนการเฉพาะบุคคลทั้งหมดนี้ ต้องเริ่มจากการ

สอนให้กรณีศึกษามีความพร้อมในเรื่องเงินก่อน โดยเริ่มจากการรู้จักจำแนกประเภทของเงินและบอกค่าของเงินได้ ต่อจากนั้นจึงดำเนินการสอนเรื่องการบอกจำนวนรวมของเงิน

2.3 ศึกษาเริ่มสอนกรณีศึกษาโดยใช้สถานการณ์จำลอง 5 ครั้ง และสถานการณ์จริง 5 ครั้ง

ผลการศึกษา

การศึกษารุ่นนี้เป็นการเปรียบเทียบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง สำหรับนักเรียนออทิสติกที่ได้รับการวินิจฉัยจากโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง มีผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของนักเรียน นักเรียนออทิสติก เป็นนักเรียนเพศชาย อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนเป็นคนที่มีความสนใจ ยึดแน่นแจ่มใส มีรูปร่างอ้วน สุขภาพแข็งแรง เมื่อถูกขจัดใจจะร้องเสียงดัง นักเรียนแยกเรียนเป็นรายบุคคลในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และเตรียมความพร้อม และเรียนร่วมกับเพื่อนในวิชานาฏศิลป์ พลศึกษา

2. ปัญหาความบกพร่องของนักเรียนออทิสติก นักเรียนเป็นเด็กที่มีความสนใจ ในการเรียน ชอบการเขียนและอ่านหนังสือ นักเรียนสามารถเขียนและนับจำนวนได้ แต่ไม่รู้ค่าว่าจำนวนใดมากกว่าหรือน้อยกว่า ส่วนใหญ่จะนับ โดยการใช้นิ้วชี้การท่องจำ มีปัญหาในเรื่องการซื้อของ เพราะนักเรียนใช้เงินไม่เป็น

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออทิสติกระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จริงสูงกว่าสถานการณ์จำลอง

สรุปและอภิปรายผล

ผู้ศึกษาพบว่า ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนออกทิสติกระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคสถานการณ์จริงสูงกว่าสถานการณ์จำลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลิกลักษณะของกรณีศึกษาเป็นคนที่ชอบเรียนรู้นอกห้องเรียน สภาพแวดล้อมในสถานการณ์จริงมีความน่าสนใจกว่าสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้เป็นความจริง คือการเรียนรู้ทุกอย่างเป็นเรื่องจริง มีความหลากหลาย กรณีศึกษามีโอกาสได้พบบุคคลอื่นที่อยู่ในเหตุการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเพราะสามารถนำไปใช้ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้อยากเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี ยศยิ่ง (2552) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการซื้อของสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยการสอนในสถานการณ์จริง ผลการศึกษาพบว่า การสอนในสถานการณ์จริง สามารถพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย การจ่ายเงิน การซื้อของ และการรับทอนเงินของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับฝึกได้และมีพัฒนาการดังกล่าวสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฑิตยา เรือนนระการ (2546) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางพัฒนาทักษะ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารคือการใช้สถานการณ์จริง โดยจัดกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังฝึกปฏิบัติจริงสูงกว่าก่อนฝึกปฏิบัติจริงที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี ชัยเจริญ (2545) ที่กล่าวว่า สารสำคัญเกี่ยวกับการจัด การเรียนรู้แบบ Constructivism ที่ว่าความรู้ของบุคคลถูกสร้างด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน โดยอาศัยประสบการณ์ โครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม ความสนใจ เป็นจุดเริ่มต้นแต่ลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ นั้นต้องตรงกับสภาพที่เป็นจริง เพื่อช่วยสร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งและส่งผลให้ผู้เรียนนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

จากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างเดียวนั้น ไม่เพียงพอกับเด็กออทิสติก การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้นควรจัดประสบการณ์ตรงให้เด็กออทิสติกได้เรียนรู้ใน

สถานการณ์จริง เพื่อให้เด็กได้เผชิญกับเหตุการณ์เฉพาะหน้า เรียนรู้วิธีการสื่อสารกับผู้อื่น และ ทดลองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เด็กสามารถดำรงชีวิตประจำวันในสังคมได้ด้วยตนเองได้ อย่างมีคุณค่ามากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า การสอนผ่านสถานการณ์จริง สามารถพัฒนาทักษะการเลือก ชื่อของในชีวิตประจำวันสำหรับเด็กออทิสติกได้ดี ดังนั้น ผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กออทิสติก สามารถนำวิธีการสอนดังกล่าวไปปรับใช้ในการสร้างทักษะอื่น ๆ ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มอื่น ๆ ได้

2. ควรมีการฝึกฝนทักษะอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และแจ้งผลพัฒนาการดังกล่าวให้แก่ผู้ปกครอง ครูหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเสริมต่อความรู้จากความสามารถในปัจจุบันของเด็ก โดยมีการติดตามความก้าวหน้าในการฝึกปฏิบัติต่อที่บ้านในการดำรงชีวิตประจำวัน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กออทิสติก เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพนั้น นักเรียนต้องไม่มีพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่เป็นปัญหาต่อการจัดการเรียนรู้ หากนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรค ครูควรปรับพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กให้คงที่ และหยุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นให้ได้ก่อน แล้วจึงดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) โดยใช้ สถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง ไปประยุกต์ใช้กับเด็กพิเศษประเภทอื่น ๆ เช่น เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา เด็กสมาธิสั้น เป็นต้น

2. ควรศึกษาวิธีการและเทคนิคการสอนเด็กออทิสติกในรูปแบบอื่น ๆ และวิธีการที่หลากหลาย

3. ควรมีการศึกษาโดยการนำกระบวนการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงมาใช้ในการพัฒนาทักษะการดูแลตนเองด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การทำอาหาร การชงเครื่องดื่ม การซักผ้า การเลือกซื้ออาหารในศูนย์อาหาร การข้ามถนน การใช้โทรศัพท์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิตติยา เรือนนระการ. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ศรียา นิยมธรรม. (2555). การเรียนรู้ร่วมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน.

สุมาลี ชัยเจริญ. (2545). ทฤษฎีการออกแบบการสอนในกระบวนการทัศน์ใหม่. ขอนแก่น:

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะศึกษาศาสตร์, ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา.

อัญชลี ยศยิ่ง. (2552). การพัฒนาทักษะการซื้อของสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยการสอนในสถานการณ์จริง. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.